

Μερικές Αλήθειες για την ΑΤΑ

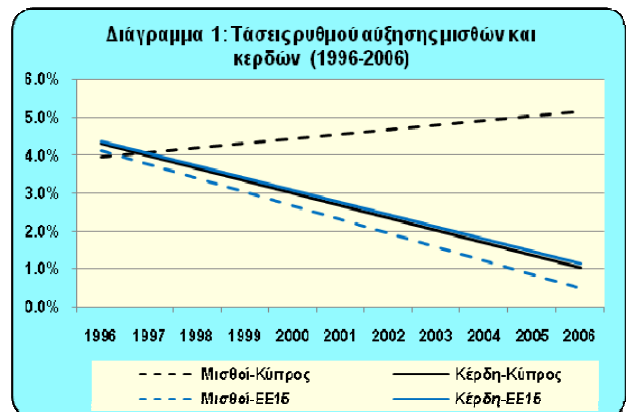
Καθηγητής Πάνος Πασιαρδής*

Το παρόν σχόλιο εξετάζει τις δύο αντίθετες θέσεις που εκφράζονται στις συζητήσεις γύρω από το θεσμό της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ): η μια ότι προκαλεί πληθωρισμό και η άλλη ότι προστατεύει το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, εξετάζει πώς ο θεσμός της ΑΤΑ συνδέεται με αδυναμίες της κυπριακής οικονομίας να συμβιβαστεί με τις απαιτήσεις της ελεύθερης αγοράς και προτείνει κατευθύνσεις πολιτικής.

Πληθωρισμός

Το πιο σημαντικό επιχείρημα εναντίον της ΑΤΑ είναι ότι προκαλεί πληθωρισμό επειδή αυξάνει το κόστος της εργασίας. Στη συνέχεια, αφού το κόστος αυτό μετακυλιστεί στις τιμές οδηγεί, λόγω ΑΤΑ, σε νέα αύξηση των μισθών και προκαλείται ένας φαύλος κύκλος αύξησης μισθών και τιμών, που μπορεί να έχει καταστρεπτικές συνέπειες για την οικονομία.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 1, στην Κύπρο ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών μισθών την περίοδο 1996-06 ακολουθεί ανοδική τάση σε αντίθεση με το ρυθμό αύξησης των πραγματικών κερδών, που ακολουθεί καθοδική τάση. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-15) τόσο ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών μισθών όσο και ο ρυθμός αύξησης των κερδών ακολουθούν καθοδική τάση. Ωστόσο, την ίδια περίοδο ο μέσος πληθωρισμός στην Κύπρο ήταν μόλις 0,5% πιο πάνω από το μέσο όρο των χωρών ΕΕ-15 και, βάσει ανάλυσης που έχει γίνει στο ΚΟΕ, δεν παρουσιάζει αυξημένο βαθμό αυτοσυσχέτισης (αυτοτροφοδότησης), όπως θα ισχυριζόταν κάποιος πολέμιος του θεσμού της ΑΤΑ.

Πηγή: Eurostat και εκτιμήσεις του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η ΑΤΑ προκαλεί πληθωρισμό, όμως αυτό ίσως αλλάξει με τα νέα δεδομένα της οικονομίας (διεθνοποίηση τιμών, ευρωζώνη κλπ). Επίσης, η ΑΤΑ δεν προστατεύει επαρκώς το βιοτικό επίπεδο των χαμηλόμισθων. Η αποτελεσματική προστασία και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων πρέπει να αναζητηθεί μέσα από την κατάργηση όλων των θεσμών που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, νομιμοποιούν την αποφυγή του ανταγωνισμού. Τότε, η αύξηση των μισθών θα καθορίζεται από την αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων, όπως ενδείκνυται για να μεγιστοποιεί η οικονομία τις δυνατότητές της και οι εργαζόμενοι το βιοτικό τους επίπεδο. Όπου αποκλίσεις από τον πλήρη ανταγωνισμό είναι αναπόφευκτες και οι εργαζόμενοι χρειάζεται να προστατεύονται με συμβάσεις, τον καθοριστικό ρόλο στην αύξηση των μισθών πρέπει να έχει η παραγωγικότητα. Η ΑΤΑ χρειάζεται να έχει καθοριστικό ρόλο μόνο στην αύξηση των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών. Όμως, για να γίνει αυτό ορθά η ΑΤΑ πρέπει να διαφοροποιηθεί ώστε να δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στις αυξήσεις των τιμών των ειδών πρώτης ανάγκης.

Μερικές Αλήθειες για την ΑΤΑ

Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Θα ήταν, βέβαια, παράλογο να ισχυριστεί κανείς ότι η κυπριακή οικονομία δεν ακολουθεί τους θεμελιώδεις κανόνες της οικονομικής θεωρίας, που συνδέουν υπέρμετρες αυξήσεις των μισθών με πληθωρισμό. Απλά, τα πιο πάνω είναι αποτέλεσμα συγκυριών, οι οποίες αμβλύνουν ή εξουδετερώνουν την αυξητική επίδραση στον πληθωρισμό, που θα είχε η ΑΤΑ υπό άλλες συνθήκες. Για παράδειγμα, μέχρι πρόσφατα (πριν ενταχθεί στην ευρωζώνη) η Κύπρος είχε τη δυνατότητα να ελέγξει τον πληθωρισμό με δική της νομισματική πολιτική. Επίσης, τις τελευταίες δεκαετίες η κυπριακή οικονομία παρουσιάζει ένα υψηλό και σχετικά σταθερό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Με απλά λόγια, σε αυτή την περίοδο, δεν είναι μόνο οι τιμές που αυξάνονταν αλλά και οι ποσότητες των προϊόντων που παράγονταν. Οι εργαζόμενοι αποζημιώνονταν για τις αυξήσεις στις τιμές, μέσω της ΑΤΑ, όμως δεν έπαιρναν ταυτόχρονα όλο το μερίδιο που τους αναλογούσε για την αύξηση του προϊόντος της εργασίας τους. Ακόμη, ίσως βοήθησε στο να αμβλυνθεί η επίδραση της ΑΤΑ στον πληθωρισμό και το γεγονός ότι σε πολλούς τομείς της κυπριακής οικονομίας οι επιχειρήσεις δεν λειτουργούσαν πλήρως ανταγωνιστικά. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι προς όφελος των επιχειρήσεων να μην μετακυλούν όλες τις αυξήσεις των μισθών στις τιμές, αλλά ένα μέρος να το απορροφούν οι ίδιες.

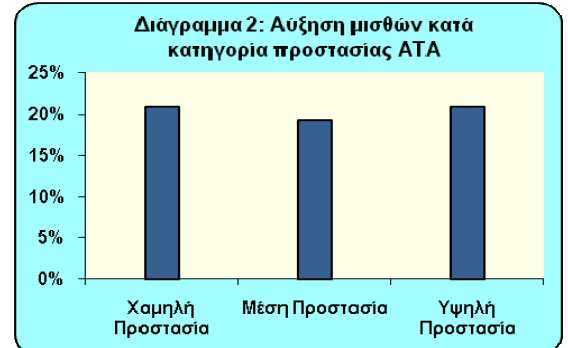
Πολλοί οικονομολόγοι ανησυχούν ότι τα φαινόμενα που στο παρελθόν συνέβησαν ώστε η ΑΤΑ να μην είχε αυξητική επίδραση στον πληθωρισμό, δυνατόν να μην έχουν την ίδια επίδραση και στο μέλλον. Για παράδειγμα, πάντα υπάρχει το ενδεχόμενο μιας οικονομικής ύφεσης, που μπορεί να φέρει την Κύπρο αντιμέτωπη με σενάρια πληθωρισμού λόγω ΑΤΑ, χωρίς την άμυνα της αυτόνομης νομισματικής πολιτικής. Επίσης, κατά τη γνώμη μου, είναι ανησυχητικό το ότι η ΑΤΑ συνδέεται με προβλήματα που δεν είναι εμφανή και δεν τους δίδεται η δέουσα σημασία στις δημόσιες συζητήσεις. Συγκεκριμένα, το ότι (α) μια οικονομία δεν μπορεί να λειτουργεί αποτελεσματικά όταν οι μισθοί συνδέονται με τις τιμές των προϊόντων αντί με την παραγωγικότητα της εργασίας και (β) η ΑΤΑ είναι απότοκο παραδοσιακών πρακτικών και μέρος ενός ευρύτερου πλέγματος θεσμών που καταπιέζουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό στην κυπριακή οικονομία. Θα επανέλθω στα θέματα αυτά πιο κάτω.

Προστασία

Στον αντίποδα του επιχειρήματος ότι η ΑΤΑ προκαλεί πληθωρισμό είναι ότι αυτή προστατεύει το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων. Στο ΚΟΕ υπολογίσαμε με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας (Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών) το μέσο όρο αύξησης των μισθών μεταξύ 1997 και 2003 για τρεις κατηγορίες εργαζομένων, ανάλογα με το ποσοστό που έχουν ΑΤΑ. Η αύξηση των μισθών ήταν περίπου η ίδια για όλες τις κατηγορίες (Διάγραμμα 2). Το ερώτημα εδώ είναι γιατί δεν πλεονεκτούν οι εργαζόμενοι που έχουν ΑΤΑ; Μια λογική εξήγηση είναι αυτή που αναφέρεται πιο πάνω, δηλαδή (α) μέσω της ΑΤΑ οι μισθοί αυξάνονται όσο θα αυξάνονταν λόγω αύξησης του προϊόντος της εργασίας ή/και (β) οι εργοδότες που δεσμεύονται με συμβάσεις ΑΤΑ δεν λειτουργούν ανταγωνιστικά, οπότε έχουν υπερκέρδη και μπορούν να διαθέσουν κάποια από αυτά για να καλύψουν το κόστος της ΑΤΑ. Στο βαθμό που ισχύει το δεύτερο, η ΑΤΑ προστατεύει το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων σε κλάδους που δεν είναι ανταγωνιστικοί και, συνεπώς, δεν παράγουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Με άλλα λόγια, η ΑΤΑ βλάπτει την ανταγωνιστικότητα όχι γιατί οι μισθοί που προστατεύει αυξάνονται περισσότερο από τους υπόλοιπους, αλλά γιατί αν δεν υπήρχε η ΑΤΑ οι μισθοί αυτοί θα αυξάνονταν λιγότερο.

Τα Διαγράμματα 3 και 4 τεκμηριώνουν το επιχειρήμα ότι η ΑΤΑ ουσιαστικά προστατεύει τους υψηλόμισθους.

- Στο Διάγραμμα 3 ο οριζόντιος άξονας κατατάσσει τους εργαζόμενους σε δέκα κατηγορίες, αρχίζοντας από την κατηγορία '1' που είναι οι 10% πιο χαμηλόμισθοι, μέχρι την κατηγορία '10' που είναι οι 10% πιο υψηλόμισθοι. Ο κάθετος άξονας μετρά το ποσοστό κάθε κατηγορίας που προστατεύεται με ΑΤΑ. Στην πιο φτωχή κατηγορία αυτό το ποσοστό είναι μόλις 6%, ενώ στην πιο πλούσια ξεπερνά το 70%. Αυτό δείχνει ότι η ΑΤΑ εφαρμόζεται ως επί το πλείστον σε οργανισμούς που απασχολούν υψηλόμισθους (κυβέρνηση, ημικρατικούς οργανισμούς, τράπεζες κλπ). Αντίθετα, η πλειοψηφία των εργαζομένων σε επαγγέλματα που οι αμοιβές

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1996/97 και 2002/03, Στατιστική Υπηρεσία.

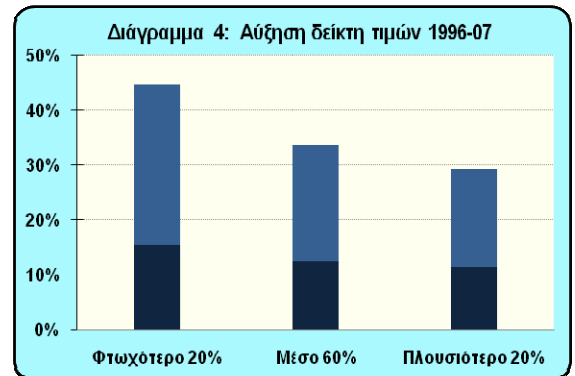
Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1996/97 και 2002/03, Στατιστική Υπηρεσία.

Μερικές Αλήθειες για την ΑΤΑ

Καθ. Πάνος Πασιαρδής

είναι σχετικά χαμηλές (ανειδίκευτοι εργάτες, πωλητές, γραφείς σε μικρές εταιρείες κλπ) δεν προστατεύονται με ΑΤΑ.

- Στο Διάγραμμα 4, ο οριζόντιος άξονας κατατάσσει τα νοικοκυριά σε τρεις εισοδηματικές κατηγορίες, ενώ ο κάθετος άξονας μετρά την επίδραση του πληθωρισμού μεταξύ 1997 και 2007 για κάθε μια από αυτές. Την περίοδο αυτή οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών (κυρίως τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης) που αγοράζουν τα νοικοκυριά που αποτελούν το φτωχότερο 20%, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 45%. Ενώ οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών που αγοράζουν τα νοικοκυριά που αποτελούν το πλουσιότερο 20%, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 29%. Η μεροληψία της ΑΤΑ σε βάρος των νοικοκυριών με χαμηλά εισοδήματα έχει επισημανθεί και σε προηγούμενη έρευνα του ΚΟΕ που, μεταξύ άλλων, εισηγείται οι αυξήσεις στις συντάξεις και κοινωνικές παροχές να υπολογίζονται με μεγαλύτερη στάθμιση στις αυξήσεις των τιμών των ειδών πρώτης ανάγκης.*

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2002/03, Στατιστική Υπηρεσία.

Ανταγωνισμός

Η ΑΤΑ θεωρείται από τους υποστηρικτές της ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα των εργαζομένων έναντι του 'μεγάλου κεφαλαίου'. Αυτό παραπέμπει στο παρελθόν, όταν η Κύπρος ήταν μια κλειστή και ελεγχόμενη οικονομία και η εργατική τάξη έψαχνε τρόπους προστασίας από τους κεφαλαιοκράτες μέσα από συλλογικές, αλλά ισοπεδωτικές, θεσμικές ρυθμίσεις. Η ΑΤΑ έχει κληρονομήσει κατάλοιπα ισοπεδωτικού προστατευτισμού εκείνης της εποχής.

1. Η ισοπέδωση αφορά στο ότι η ΑΤΑ περιορίζει τη δυνατότητα να διαφοροποιηθεί η αμοιβή των εργαζομένων ανάλογα με την παραγωγικότητά τους. Δεν είμαι βέβαιος αν αυτό είναι δικαίο ή όχι, αφού η ισοπέδωση μπορεί να ερμηνευτεί και σαν ισότητα. Όμως, είμαι βέβαιος ότι είναι μια κάκιστη συνταγή για οικονομική πρόοδο, επειδή η αποσύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα αφαιρεί από τους εργαζόμενους το κίνητρο να μεγιστοποιήσουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους. Αν αυτό προκαλεί κοινωνικά απαράδεκτες ανισότητες λόγω της μειωμένης παραγωγικότητας ορισμένων ατόμων, το κράτος μπορεί να τις αμβλύνει με στοχευμένες χορηγίες.
2. Ο προστατευτισμός πηγάζει από την ανάγκη που αισθάνεται ο εργαζόμενος να αμυνθεί εναντίον της δυνατότητας του εργοδότη να σφετεριστεί το αποτέλεσμα της εργασίας του. Αυτό είναι κατανοητό, όμως το βιοτικό επίπεδο του εργαζόμενου δεν απειλείται μόνο από τους μεγαλοεπιχειρηματίες. Ακόμη και οι μικρές επιχειρήσεις και επαγγελματικές ομάδες (ειδικοί, τεχνικοί, κτηνοτρόφοι, γεωργοί, τεχνίτες κ.α.) και, γενικά, όλοι όσοι παράγουν ένα προϊόν ή μια υπηρεσία συχνά συμπράττουν και, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, προσπαθούν να ελέγξουν την αγορά χρησιμοποιώντας και οι ίδιοι πολλές φορές το πρόσχημα της προστασίας του επαγγέλματός τους. Ωστόσο, στο λεξιλόγιο της ελεύθερης αγοράς 'προστασία' σχεδόν πάντοτε σημαίνει 'προνόμιο' και, ασχέτως του ποιος το έχει, οι συνέπειες για την οικονομική πρόοδο είναι κατά κανόνα αρνητικές.

Ο καλύτερος μηχανισμός που συνδέει άμεσα τους μισθούς με την παραγωγικότητα δεν είναι άλλος από την ελεύθερη αγορά που λειτουργεί πλήρως ανταγωνιστικά. Με απλά λόγια, αυτό που χρειάζεται για την προστασία του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων είναι η κατάργηση της δυνατότητας των παραγωγών, ασχέτως του ποιοι είναι και ποια προσήματα χρησιμοποιούν, να εμποδίζουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Τότε ο εργαζόμενος ως μισθωτός θα έχει το κίνητρο και τη δυνατότητα να προστατεύσει ο ίδιος το βιοτικό του επίπεδο αυξάνοντας την παραγωγικότητά του. Επιπλέον, ως καταναλωτής θα προστατεύεται από το ότι οι τιμές των προϊόντων θα αντιστοιχούν στο ελάχιστο κόστος παραγωγής και όχι στις δυνατότητες των παραγωγών να ελέγξουν την αγορά. Σε ένα τέτοιο οικονομικό περιβάλλον η ΑΤΑ στους μισθούς είναι αχρείαστη, με την έννοια ότι οι μόνες αυξήσεις μισθών που μπορεί (και, για δικό του κέρδος, επιθυμεί) να δώσει ο εργοδότης είναι αυτές που αντιστοιχούν σε αύξηση της παραγωγικότητας.

Η όποια συζήτηση για την ΑΤΑ αντιμετωπίζεται με καχυποψία από τους εργαζόμενους, ενώ αμφισβήτηση της ορθότητάς της προκαλεί σθεναρή αντίδραση από τα πλείστα κόμματα και όλες τις εργατικές οργανώσεις. Αυτό είναι κατανοητό, ιδιαίτερα, όταν κάποιος εισηγείται κατάργηση της ΑΤΑ χωρίς να ασχολείται με τυχόν συνέπειες για το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων. Ακόμη και αν γίνει δεχτό ότι η ΑΤΑ είναι αχρείαστη σε μια οικονομία που λειτουργεί χωρίς συμπράξεις και μονοπωλιακές συμπεριφορές, είναι εύλογο να αμφισβητείται η δυνατότητα της πολιτείας να

* Π. Πασιαρδής και Σ. Χατζησπύρου, [Μέτρηση του Πληθωρισμού και το Κόστος Ζωής των Νοικοκυριών](#), Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 05-03, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Ιούλιος 2003.

Μερικές Αλήθειες για την ΑΤΑ

Καθ. Πάνος Πασιαρδής

επινοήσει και να επιβάλει όλα εκείνα τα μέτρα που διασφαλίζουν πλήρως τον ελεύθερο ανταγωνισμό σε ολόκληρη την οικονομία. Εξάλλου, υπάρχουν περιπτώσεις που είναι αδύνατον να υπάρξει πλήρης ανταγωνισμός όπως, για παράδειγμα, στη δημόσια υπηρεσία.

Από την άλλη δεν χρειάζεται να μυθοποιείται η ΑΤΑ. Αφού αυτή δεν προστατεύει επαρκώς τους χαμηλόμισθους και δεν επιτρέπει τη μέγιστη δυνατή οικονομική πρόοδο, είναι εύλογο να αναζητείται κάτι καλύτερο. Το παρόν σχόλιο προτείνει ότι τα συμφέροντα των εργαζομένων διασφαλίζονται σε ένα καθεστώς πλήρους ανταγωνισμού σε ολόκληρη την οικονομία (επιχειρήσεις και επαγγελματίες, αγορές εργασίας, προϊόντων και κεφαλαίου). Όπου αυτό δεν είναι εφικτό και χρειάζονται συλλογικές συμβάσεις πρέπει η έμφαση στη σύνδεση των μισθών με τις τιμές των προϊόντων, άμεσα ή σταδιακά, να μετατοπιστεί στη σύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα των εργαζομένων.

Επίλογος

Η ΑΤΑ χρειάζεται για να εμποδίζει τους παραγωγούς που δεν έχουν ανταγωνιστές (ή συμπράττουν με τους ανταγωνιστές τους) να αυξάνουν τις τιμές και τα κέρδη τους σε βάρος του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Αντίθετα, όταν η αγορά λειτουργεί πλήρως ανταγωνιστικά η ΑΤΑ είναι αχρείαστη και επικίνδυνη για την οικονομία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αυξήσεις στις τιμές των προϊόντων αντανακλούν αυξήσεις στο κόστος παραγωγής, δεν αυξάνουν τα κέρδη των παραγωγών και η ΑΤΑ δυνατόν να οδηγήσει σε πληθωρισμό και, ταυτόχρονα, πτώχευση των επιχειρήσεων που λειτουργούν με οριακά κέρδη. Αυτό το σενάριο είναι πιο πιθανό σήμερα από ότι ήταν στο παρελθόν για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων η τάση για διεθνοποίηση των τιμών και η απώλεια της ευχέρειας άσκησης ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής από την Κεντρική Τράπεζα.

Επομένως, το πόσο χρήσιμη για τον εργαζόμενο και πόσο επικίνδυνη για την οικονομία είναι η ΑΤΑ συνδέεται με άλλα φαινόμενα της ελεύθερης αγοράς, στη βάση της οποίας λειτουργεί σήμερα η κυπριακή οικονομία.

- Οι πολέμιοι της ΑΤΑ πρέπει να εξηγήσουν πώς θα καταργηθούν οι συμπράξεις (περιλαμβανομένων των σιωπηρών συνεννοήσεων) και άλλες μονοπωλιακές συμπεριφορές από τους παραγωγούς και, όπου αυτό δεν είναι εφικτό, πώς αλλιώς θα προστατευτεί το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων από τις συνεπακόλουθες αυξήσεις των τιμών.
- Οι υποστηρικτές της ΑΤΑ πρέπει να εξηγήσουν γιατί θεωρούν αποδεκτό ένας παραγωγός που λειτουργεί ανταγωνιστικά (χωρίς υπερκέρδη, όπως έπρεπε να λειτουργούν όλοι) να απειλείται με πτώχευση επειδή είναι υποχρεωμένος να αυξήσει τους μισθούς των υπαλλήλων του για πληθωρισμό που δεν προσθέτει στα κέρδη του, π.χ. αυξήσεις των τιμών προϊόντων και πρώτων υλών που παράγουν άλλοι ή αυξήσεις των έμμεσων φόρων.

Συμπερασματικά, το παρόν σχόλιο εισηγείται ότι για την προστασία, αλλά και βελτίωση, του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων χρειάζεται ο καθοριστικός ρόλος στην αύξηση των μισθών να ανήκει στην παραγωγικότητα, ώστε η οικονομία να αξιοποιεί στο μέγιστο τις δυνατότητές της. Η φτώχεια και ανισότητα που δυνατόν να προκληθούν να καταπολεμούνται με στοχευμένα μέτρα κοινωνικής πολιτικής. Η ΑΤΑ πρέπει να έχει καθοριστικό ρόλο μόνο στην αύξηση των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών. Ωστόσο, για να γίνει αυτό ορθά, οι αυξήσεις στις τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης και άλλων βασικών αγαθών χρειάζεται να έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα στον υπολογισμό της.

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς, *Σύνδεσμος Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου, Γενικός Διευθυντής*
Μέλη: Μιχάλης Μιχαήλ, *Πανεπιστήμιο Κύπρου, Πρόεδρος Τμήματος Οικονομικών*
 Ανδρέας Μολέσκης, *Γραφείο Προγραμματισμού, Γενικός Διευθυντής*
 Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής*
 Πάνος Πασιαρδής, *Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Διευθυντής / Καθηγητής Οικονομικών*
 Γιώργος Συρίχας, *Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών*
 Αντρέας Χαλαλάμπους, *Υπουργείο Οικονομικών, Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ*
 Κώστας Χριστοφίδης, *Πανεπιστήμιο Κύπρου, Αντιπρύτανης*

Οι απόψεις που εκφράζονται στα 'Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής' είναι των συγγραφέων μόνο.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή ή μετάδοση όλου ή μέρους του Σχολίου, με αναφορά σε αυτό και τους συγγραφείς του.